

**AVRUPA'DA GÖÇ POLİTİKALARININ ULUSÜSTÜLEŞMESİ VE BİR GÜVENLİK
KONUSUNA DÖNÜŞÜMÜ: AVRUPA GÖÇ TARİHİNDE YENİ BİR DÖNEM Mİ?
SUPRANATIONALISATION OF THE MIGRATION POLICIES IN EUROPE AND
TRANSFORMATION INTO A SECURITY ISSUE: A NEW PHASE IN HISTORY OF
EUROPEAN MIGRATION?**

Gökay ÖZERİM¹

ÖZET

Bu alıŐma, uluslararası göçlerin bir güvenlik konusu olarak çerçeveselendirilmesinin Avrupa için yeni bir deneyim ve göç tarihinde yeni bir dönem olup olmadığı sorusuna Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç deneyimi ekseninde yanıt aramaktadır. Bu kapsamda göçün güvenlik konusuna dönüşüm sürecinin Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç deneyimi içerisindeki yeri, göç konusunun güvenlikleştirilmesinin ulusüstüleşme süreciyle paralel ve ayrıştırıcı yönleriyle birlikte tartışılmaktadır. Kuramsal olarak güvenlikleştirme yaklaşımı temel alınarak Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç deneyiminin dönemleri ve Avrupa ortak göç politikasının gelişimi paylaşılmakta ve çalışmanın ana sorusuna dair bu süreçler ekseninde çıkarımlar sunulmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde göç, Kopenhag Ekolü tarafından da örnek olarak verilen güvenlikleştirme konularındandır. Günümüz Avrupası'nda hem önemli bir gündem maddesi hem de önemli bir güvenlikleştirme konusu haline gelmiştir. Dolayısıyla göç konusunun Avrupalılaşması, bu konuda ulusüstü düzenlemelerin oluşması ve bir güvenlik konusu olarak ele alınması, Avrupa için yeni bir deneyim ve Avrupa göç tarihinde yeni bir dönem

¹ **Öğretim Görevlisi** YaŐar Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, gokay.ozerim@yasar.edu.tr

sayılabilir. Ancak önemli bir nokta, bu dönemin bir anda değil bir sürecin sonucunda oluştuğu, Avrupa tarihinin iç dinamikleri ve sömürgecilik dönemi ilişkilerine uzanan bir arkaplanının bulunduğudır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, Avrupa Birliği, Güvenlikleştirme, Güvenlik

ABSTRACT

This study seeks an answer for the question whether framing migration as a security subject is a new experience in Europe and a new phase of the European migration history in the context of the Europe's post war migration experience. The transformation of migration into a security subject is discussed in a perspective of its' parallel and distinctive features with the supranationalism process of migration in Europe. By taking securitization as a theoretical base, prominent remarks were presented with the background of Common European Migration Policy and phases of post-war migration history in Europe.

Migration is one of the securitization subjects which was cited as a case by the Copenhagen School. It has evolved both to an important agenda item and also a securitization subject in contemporary Europe, indeed. Hence, Europeanization of migration and its' transformation to a securitization subject might be seen as a new experience in Europe and a new phase of European migration history. However, it is worth to note that this is an outcome of a process and it didn't crop up suddenly. In addition Europe's own internal dynamics and even colonial links has been serving as a background within this securitization process.

Key words: International Migration, European Union, Securitization, Security

GİRİŐ

Göç, günümüz Avrupasında hem ulus devlet düzeyinde hem de Avrupa Birliği (AB) düzeyinde önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir ve en önemlisi “düşük politika” konularından bir “yüksek politika” konusuna dönüşmüştür. Bu dönüşümde Avrupa'nın göç deneyiminin bir dizi neden dolayısıyla farklılaşması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenler, başta genişleme ve göç konusunun kademeli biçimde ulusüstüleşmesi gibi Avrupa'nın kendi iç dinamiklerinden kaynaklanmakla birlikte göç akımlarının kapsam ve boyutunu değiştiren küresel gelişmelerden de etkilenmektedir. Tüm bu ekseninde, hangi nedene bağlı olursa olsun, bu sürece paralel ilerleyen “göçün bir güvenlik konusu olarak çerçeveselendirilmesi” süreci de mevcuttur. Bu kapsamda Avrupa'nın bütünleşmesinde göç ve iltica konularının siyasallaştırılması ve düzenlenmesine ilişkin bir güvenlileştirme süreci açıkça gözlemlenebilmektedir.

Avrupa'da göçün bir güvenlik konusu haline dönüşümü incelendiğinde belirtilen nedenlerin de etkisiyle iki boyutlu bir analize ihtiyaç duyulmaktadır. İlk boyut, ulus devlet düzeyindeki süreci kapsarken bu süreçten bazı yönleriyle bağımsız, bazı yönleriyle de bağımlı ilerleyen bir ulusüstü AB düzeyinde süreç de devam etmektedir. Çünkü 1990'lara kadar göç konusu tamamen ulusal bazda değerlendirilen bir konu iken sonrasında bu tablo değişmiş; adalet ve iç işlerine bağlı olarak göç konusu da bir ulusüstüleşme sürecine girmiştir. Bu çerçevede, literatürde güvenlileştirme süreci yaygın biçimde ulusüstüleşme ekseninde tartışılmakta ve ortak göç politikası oluşturma çabalarına ilişkin uygulamalar çerçevesinde ele alınmaktadır.

Bu çalışmada yukarıda değinilen sürece Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı Sonrası göç deneyimi ekseninde bakılarak güvenlileştirmenin Avrupa için yeni bir deneyim ve göç tarihinde yeni bir dönem olup olmadığı sorusunun yanıtı aranmaktadır. Bu kapsamda, göçün güvenlik konusuna dönüşüm sürecinin Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç deneyimi içerisindeki yeri, göç konusunun güvenlileştirilmesinin ulusüstüleşmesi süreciyle paralel ve

ayrıştırıcı yönleri çerçevesinde tartışılacaktır. Ayrıca bu sürecin Avrupa göç deneyiminde yeni bir dönem niteliği taşıyıp taşımadığı çalışmanın ana sorusudur ve tarihsel süreçle birlikte konuya ilişkin literatür ekseninde bu soruya da yanıt aranacaktır. Kuramsal olarak güvenikleştirmenin temel yapısı, Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç deneyiminin dönemleri ve Avrupa ortak göç politikası oluşturma çabaları konuya ve çalışmanın sormuş olduğu sorulara temel teşkil etmesi nedeniyle arka plan olarak paylaşılmakta, son bölümde ise çalışmanın ana sorusuna ilişkin tartışmaya yer verilmektedir.

1. BİR ARAÇ VE SÜREÇ OLARAK GÜVENLİK: KOPENHAG EKOLÜ VE GÜVENLİKLEŞTİRME

İnşacı yaklaşımı temel alarak güvenlik çalışmalarına yeni bir bakış açısı kazandıran Kopenhag Ekolü ve öncü isimleri Buzan, Waever ve Wilde, 1990'lar itibariyle güvenikleştirmeye ilişkin literatürü yaratmışlardır. 1990'lar öncesinde Barry Buzan'ın çalışmalarına kadar uluslararası ilişkilerde güvenlik denildiğinde güvenliğin alışlageldik boyutları dışındaki konular çok nadir olarak tartışılmıştır. Buzan ve Waever, 1991 tarihli ortak çalışmalarında güvenliği iki kategoride tanımlamışlardır: Bu kategoriler (i) egemenliği merkeze alan milli güvenlik ve (ii) kimliği ve toplumun devamını merkeze alan toplumsal güvenliktir (*societal security*). Toplumsal güvenlik kavramı, güvenliğin odak noktasını devletten topluma çevirmiştir ve hem güvenliği hem de tehdidi kurgulanmış bir yapı olarak görmektedir. Bu yaklaşımda artık kimliğe yönelik tehditler de asli tehditler olarak kabul edilmektedir.

Toplumsal güvenlik, güvenikleştirmenin yenilikçi kavramlarından biri olarak önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, güvenliği bir "söz-eylem" ürünü olarak tanımlamakta ve güvenlik konularını "güvenlik ajanslarının edimsel güçlerinin siyasi bir çıktısı" olarak görmektedir. Bunun yanında güvenikleştirme yaklaşımı, güvenliği objektif bir durum olmanın ötesinde söylemsel ve siyasi bir kuvvet olarak konumlandırmakta ve tanımlamaktadır (Buzan ve Hansen, 2009: 213). Farklı aktörler güvenlik tanımını inşa etmekte, bu inşa sürecinde

tehditleri yaratmakta ya da tanıtmakta fakat en nihayetinde bunu gücün bir aracı olarak kullanmaktadırlar. Buzan, Waever ve Wilde, güvenliği ve güvenliğin tanımından yola çıkarak güvenlikleştirmeyi şöyle tanımlamaktadırlar:

Güvenlikleştirme, politikaları oyunun yerleşik kurallarının ötesine taşıma hareketidir ve bir konuyu politikanın özel bir çeşidi ya da politika üstü olarak çerçevesel. Bu yüzden güvenlikleştirme, siyasallaştırmanın aşırı bir versiyonu olarak görülebilir. Kuramsal olarak kamu neznindeki herhangi bir konu, “siyasallaşmamış”tan “siyasallaşmış”a oradan da “güvenlikleştirilmiş”e uzanan bir spektrumda konumlandırılabilir (Buzan ve diğerleri, 1997: 23).

Tüm bunlara ek olarak Kopenhag Ekolü, güvenliği tehditlerin elitler tarafından inşa edildiği bir süreç olarak tanımlamıştır. Bu süreçte bir güvenlikleştirici aktör, bir referans nesnesinin tehdit altında olduğunu vurgulayarak ve dinleyenleri buna ikna etmeye çalışarak güvenlikleştirmektedir.

Güvenlikleştirme sürecinin önemli bileşenleri olarak söz-eylem (*speech-act*), referans nesnesi (*referant object*) ve güvenlikleştirici aktörler (*securitising actors*) tanımlanabilir. *Referans nesnesi*, tehdit altında gösterilen konu veya unsurlardır. Dışarıdan tehdit altında görülen ve varlığının devamı için meşru bir hak iddia edilen şeyler olarak nitelendirilebilir. *Güvenlikleştirici aktörler* ise bu referans nesnelерinin tehdit edildiği algısını yaratan ya da bu savı meşrulaştırmaya çalışan aktörlerdir. En genel güvenlikleştirici aktörler olarak siyasi liderler, bürokrasi, hükümetler, lobiciler ve baskı grupları sayılabilmektedir. Güvenlikleştirmenin temelini oluşturan parçalardan bir diğer de sözeylemdir (*speech-act*) ve Austin’in dil kuramından ödünç alınan bir kavramdır (McDonald, 2008: 68). Başarılı bir sözeylem, toplum ve dilin birleşimi olarak görülmektedir. Bu bakış açısından değerlendirildiğinde neyin nasıl söylendiği kadar dinleyici konumundaki toplumun algısı ve tepkilerinin de önem taşıdığı kabul edilmektedir (Buzan ve diğerleri, 1997: 32). Bu çerçevede

Buzan ve Waever'in geliştirdikleri yaklaşımlarında “dinleyici”yi merkezi konuma koydukları düşünülerek güvenlikleştirimin nesnel değil öznel bir süreç olduğu söylenebilir.

1.1 Göçün Bir Güvenlikleştirme Konusu Olarak Çerçeveselendirilmesi

Göç, Buzan, Waever ve Wilde tarafından toplumsal güvenlik gündemine giren en genel konulardan bir tanesi olarak tanımlanmıştır ve toplumsal güvenlik söyleminde farklı konuların yerine ilişkin ilginç bir örnek olarak sunulmaktadır. Bu kapsamda Buzan, Waever ve Wilde, göçün güvenlik söyleminde formülizasyonunun daha çok şu kalıp içerisinde oluştuğunu söylemektedirler:

“X halkı Y halkının akınlarıyla istila edilmekte veya zayıflatılmaktadır. X toplumu olduğu şekilde kalamayacaktır; çünkü diğerleri toplumu tekrardan dizayn edeceklerdir. X kimliği, nüfusun kompozisyonundaki değişim ile farklılaşacaktır (Buzan ve diğerleri, 1997: 121).”

Bu söylem kalıbına bakıldığında “istila”, “diğerleri”, “kimlik” gibi öğelerin gerçekten de güncel göç karşıtı söylem içerisinde çeşitli aktörlerce sıkça vurgulandığı görülebilmektedir. Fakat Avrupa’da başta göç karşıtı partiler olmak üzere birçok aktörün, göçü güvenlikleştirirken artık bu kalıpların da ötesinde bir söylem oluşturmakta olduğu yadsınamaz. Huysmans’a göre, güvenlikleştirme göçü birbiriyle ilişkili iki ardışık süreç içerisinde çerçevelemektedir (Huysmans, 2006: 51): (i) İlk olarak göç, bir siyasi birimin bağımsız kimliğini ve işlevsel otonomisini tehlikeye atan varoluşsal olay ve gelişmelere dönüştürülmektedir. (ii) Sonrasında ise güvenlikleştirme süreci, göçün otonom bir siyasi bütünlük olan toplumu tehlikeye sürüklediğini iddia etmektedir. (Huysmans, 2006: 51). Göç karşıtı söylem içerisinde Huysman’ın kurguladığı olduğu bu süreç açıklaması göçü güvenlikleştiren aktörlerce aktif biçimde kullanılmaktadır.

Tüm bu çerçeve içerisinde yine de göçün 1990’larla birlikte güvenlik çalışmaları içerisine girişi beklenmedik kabul edilmektedir (Huysmans, 2006: 16). 1990’lara kadar genellikle göç konusu sadece insani müdahale gerektirecek bir konu olarak yorumlanmıştır. Kopenhag

Ekolü, güvenliği aslında siyasallaştırma sürecinin bir karşıtı olarak konumlandırmaktadır (McDonald, 2008: 70). Dolayısıyla bu açıdan baktığımızda göçün güvenlik eksenli ele alınışı, aynı zamanda normal siyaset sınırları ve önlemlerin dışına çıkmaya yönelik bir girişimi de ifade etmektedir. Bu girişimin meşrulaştırıcı nedenleri milli kimlik, egemenlik ya da ulusal birlik olabildiği gibi artık istihdam ve sosyal güvenlik gibi bireysel nedenleri de kapsayabilmektedir. Bu yüzden güvenlik tanımında birey odaklı yaklaşımın etkileri, göçü güvenlikleştiren söylemde de görülür. Buzan, Waever ve Wilde da benzer şekilde toplumsal güvenlik kapsamındaki tehditlere toplumun kendi faaliyetleriyle karşılık verebildiği ya da konuyu siyasi sektöre, yani hükümet düzeyine havale ettiğini belirtmektedirler (Buzan ve diğerleri, 1997: 122). Göç konusunda siyasi sektöre geçiş, yeni yasaların çıkması veya sınır kontrolleri ile örneklendirilmektedir. Buradan yola çıkılarak göç konusunda güvenlikleştirmenin sektörler arası bir yapısı olduğu söylenebilir. Tehdit olarak algılandığı sektör ve bu nedenle referans nesnesi tek değildir.

Göç, yeni güvenlik anlayışında yeni bir tehdit olarak konumlandırılmaktadır. McDonald, göçün geleneksel güvenlik anlayışında değil de yeni güvenlik anlayışında konumlandırılmasına örnek olarak 11 Eylül terör saldırıları sonrasında göçmenler ve sığınmacılara sınırların kapatılmasını göstermektedir (McDonald, 2008: 70). Bu açıdan incelendiğinde McDonald'ın örneği, geleneksel olmayan bir tehdide yine geleneksel olmayan bir cevabı içermektedir. Bunların ötesinde günümüzde göçü güvenlik konusu olarak konumlandıran yaklaşımlar, sadece iç politika veya sınır politikalarında değil; iş izni, ikamet izni, sosyal yardıma ilişkin düzenlemelerde de görülmektedir ve aslında örtülü olarak bunlar da güvenlik mekanizmasının bir parçasıdır (Huysmans, 2000: 759).

Göçü güvenlikleştirme sürecinin önemli diğer unsurları olarak toplumların yapısı, kimliklerini nasıl tanımladıkları ve tarihsel gelişimleri sayılabilir. Bu açıdan Buzan, Waever ve Wilde'nin farklı toplumların kimliklerinin nasıl inşa edildiklerine bağlı olarak farklı hassasiyetlere sahip

oldukları ve eğer bir kimlik, ayrılık, mesafeli olmak ve yalnızlık üzerine kurulduysa, çok az bir yabancı katılımının bile problemli görüleceğine ilişkin tespiti önemlidir (Buzan ve diğerleri, 1997: 124). Dolayısıyla güvenlikleştirme sürecinin etkinliğinde, bu sürecin bir ögesi olan ve Kopenhag Ekolü tarafından “dinleyici” (*audience*) olarak tanımlanan toplumun içinde yaşadığı koşullar da etkili olmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, örneğin ağırlıklı olarak 11 Eylül terör saldırıları ile sonrasında Avrupa’daki terörist saldırılar ve Avrupa’nın yüzleştiği finansal kriz gibi gelişmeler “dinleyici”yi ikna koşulları yaratmıştır. Tüm bu algı dönüşümü içerisinde 1990’ların başında göçün güvenlik çalışmaları içerisinde yer bulması ilginç bir gelişme olarak yorumlanırken artık göç terörle ilgili raporlarda bile yoğun biçimde kullanılmaktadır. Hatta IOM (*Uluslararası Göç Örgütü*), 2003 yılında ilk kez “Uluslararası Terörizm ve Göç” adı altında bir rapor yayınlamış, 2010 yılında güncel gelişmeler ekseninde bu raporu aynı isimle yenilemiştir. Fakat gözden kaçırılmaması gereken bir nokta, göçün sadece Avrupa kıtası için bir güvenlik konusu olmadığıdır. Kopenhag Ekolü, göçü de güvenlik konuları içerisinde dahil ederken Avrupa merkezli bir ekol olmasına rağmen Dünya’daki farklı coğrafyalardan nüfus hareketleriyle durumu örneklendirmiştir. Dolayısıyla nüfus hareketleri genel olarak güvenlik için bir mücadele alanı görülmektedir. Bu kapsamda göç konusunun Avrupa’da güvenlikleştirilmesi incelendiğinde konuyu bu coğrafyadaki tarihsel gelişiminden bağımsız hareket etmek mümkün değildir. Avrupa’nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç deneyimi, göçün güvenlikleştirilmesi sürecine ilişkin de önemli ipuçları içermektedir.

2. AVRUPA’NIN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI GÖÇ DENEYİMİ

Uluslararası göç hareketleri, kuşkusuz 21. yüzyıl Avrupa’sının ekonomik, sosyal ve politik yapısını şekillendiren en önemli olguların başında gelmektedir. Öyle ki Avrupa’daki her ülkeyi ulusal bazda etkileyebildiği ve günlük politikalarına yansıdığı gibi, ulusüstü bazda bütünleşme sürecinin de en tartışmalı konularından biri olmuştur. Avrupa Birliği’nin üye

ülkeler arasında sınırların kaldırılması ve serbest dolaşım idealleri temelinde gelişmiş bir proje olduğu düşünöldüğünde ve bu konunun ulusal egemenlik bağlamalı uzantıları dikkate alındığında aslında bu durum beklenmedik değildir.

Avrupa'nın göç deneyiminin hem varış hem kaynak bölge hem de geçiş bölgesi olarak çok farklı boyutları bulunmaktadır. Bu nedenle Avrupa'nın uluslararası göçler konusundaki deneyimi incelenirken çalışma alanının da sınırlarını belirlemek faydalı olacaktır. Çalışmanın inceleme kapsamının bir gereği olarak bu bölümde bir varış bölgesi olarak Avrupa'nın özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası konumuna odaklanılacaktır.

Avrupa'nın uluslararası göçlerde bir varış bölgesi olarak konumuna bakıldığında, sürekli (daimi) veya geçici işçi göçü, aile birleşmelerinin yarattığı göçler, mültecileri kapsayan zorunlu göçler ile yasadışı-düzensiz (literatürde "illegal" ve "irregular" olmak üzere iki şekilde anılmaktadır) göçler gibi birçok farklı göç türünü deneyimlediğinden bahsedilebilir. Fakat tüm bu göç türlerine ek olarak dönemsel göç, döngüsel göç, emekli göçü gibi farklı göç türleri de gözlemlenebilmektedir. Çoğu zaman birçok çalışma veya medyada yer alan haber, Avrupa'nın uluslararası göçlerde varış bölgesi olarak konumunu incelerken göçün Avrupa'da yeni ortaya çıkmış olan bir fenomen olduğu yanılgısını yaratabilmektedir. Ancak Avrupa yeni bir deneyim yaşamamaktadır; sadece 1980'ler itibariyle bu deneyimin kapsamı, boyutu ve çeşitleriyle birlikte hem siyasal hem de toplumsal görünürlüğu artmıştır. Schierup, Hansen ve Castles da benzer şekilde 1945 sonrası yaşanan göçlerin yeni ve farklı özellikler taşısa da Avrupa için göçün yeni bir deneyim olmadığını çünkü *"tüm Avrupa'nın zaten farklı kültürlerden insanların toprak genişlemesi ya da nüfus hareketleri sonucu kaynaşmasının bir hikâyesi olduğunu"* belirtirler (Schierup ve diğerleri, 2006: 24).

Avrupa'nın uluslararası göçler açısından deneyimini incelerken ikinci önemli nokta da Avrupa'nın göç alan bir kıta olarak deneyimini kesin tarihsel ve biçimsel çizgilerle ayırmamızın mümkün olmadığıdır. Her şeyin ötesinde Avrupa ülkelerinin göç konusundaki

deneyimi ve konumları paralel ve eşdeğer değildir. Kuzey ve Batı Avrupa göç alan bölge konumunda yer alırken Güney Avrupa ülkeleri uzun yıllar boyunca göç kaynağı bölgeler konumunda yer almışlardır. Dolayısıyla göç konusunda Avrupa'ya yönelik gerçekleştirilen sınıflandırmaların genel olarak Batı Avrupa odaklı biçimde gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır.

Tüm bu tarihsel farklılıklardan kaynaklı olarak Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası göç tarihini farklı şekillerde sınıflandıran çalışmalar mevcuttur. Örneğin Messina, Avrupa'ya yönelik göçleri 1945-1979 arası, 1973-2007 arası ve 1989 ve sonrası olmak üzere birbiriyle çakışan üç dönem halinde incelemektedir (Messina, 2007: 19). Bu dönemleri sırasıyla (i) *emek (işçi) göçü* (ii) *aile birleşmeleri* (iii) *düzensiz/zorunlu göç* isimleriyle üç büyük göç dalgası olarak adlandırmaktadır.

Messina'nın bu sınıflandırması, bazı dönemleri iç içe geçmiş olarak göstermesi ve her dönemi o döneme damgasını vuran göç türüyle adlandırması açısından ilginç olmakla birlikte, sınıflandırmış olduğu dönemlerde adlandırdığı göçlerin dışında farklı göç türlerinin de yaşanması nedeniyle kapsayıcı değildir. Dolayısıyla çok genel ve tümdenci bir bakış açısı sunmaktadır.

Zimmerman'ın bakış açısı ise Avrupa'ya yönelik göç dalgalarını (i) *savaş sonrası düzenlemeler ve sömürge ülkelerden çekilme (dekolonizasyon) dönemi*, (ii) *işçi göçü dönemi*, (iii) *sınırlandırılmış göç dönemi* ve (iv) *Soğuk Savaş sonrası dönem* olmak üzere dört dönemde incelemektedir (Zimmerman, 2005: 4). Ancak ulusal düzeyde sürece dair çıkarımlarda bulunmadan önce, konunun Avrupa boyutuna da değinmek gerekmektedir. Bu gerekliliğin en önemli nedenleri, her ne kadar Avrupa ülkelerinin göç deneyimleri birbirinden farklı da olsa bu deneyimlerin birbirine bağımlı değerlendirebilecek birçok boyutunun bulunması; bu çerçevede tarihsel süreç içerisinde göç politikaları konusunda ülkeler arası yoğun etkileşimlerin olması ve son olarak da bu etkileşimin en yüksek düzeyde gözlemlendiği

1980'lerin ortasından itibaren göç politikalarının AB boyutunun ortaya çıkmış olmasındır. Bu çalışmada Zimmerman ve Messina'nın sınıflandırmalarından hareketle ilgili süreç (i) İkinci Dünya Savaşı sonrası sömürge ülkelerden çekilme dönemi (ii) işçi göçü dönemi (iii) sınırlandırılmış göç dönemi (iv) Soğuk Savaş sonrası dönem (v) ulusüstü politikalar dönemi şeklinde 5 ana dönem altında incelenecektir.

2.1 İkinci Dünya Savaşı Sonrası Sömürge Ülkelerden Çekilme Dönemi

Sömürgecilik, Avrupa göç tarihinde her zaman belirleyici bir unsur olmuş; başlangıcı, ilerleyiş süreci ve sona erişii farklı yönlerde ama kapsamı geniş göç akımları yaratmıştır. Ek olarak, bu süreçte Avrupa sadece göç alan değil göç veren de bir bölgedir; birçok Avrupa vatandaşı sömürgecilik devam ederken sömürge ülkelere yerleşmişlerdir. Tüm bu çerçeve içerisinde Castles ve Miller, 19. yüzyılda egemen güçler olan Fransa ve İngiltere'yle birlikte İspanya, Portekiz ve Hollanda'nın siyasal ve ekonomik güçlerinde modern emek göçünün atası olarak değerlendirdikleri köle emeğinin üretimlerinin büyük payı olduğunu savunmaktadırlar (Castles ve Miller, 2008: 72). Zimmerman tarafından "Savaş Sonrası Düzenlemeler ve Sömürge Ülkelerden Çekilme Dönemi" olarak adlandırılan ilk dönem, aslında bugün göç konusunda birçok yapısal soruna kaynaklık eden dönem olarak sayılabilir. 1945 yılından 1960'a kadar süren bu dönemde başta Hollanda, Belçika, Fransa ve İngiltere olmak üzere Avrupa ülkeleri eski kolonilerinden göçlerle karşılaşmışlardır. Örneğın, bu dönemde Fransa Cezayir, Tunus ve Fas'tan; İngiltere ise İrlanda, Pakistan ve Hindistan'dan yoğun biçimde göçmen almıştır. Daha önce de belirtildiğii gibi, her ne kadar ana hatlarıyla sınıflandırma yapılmış olsa da bu dönemler bazı yönlerden iç içe geçmiştir. Dolayısıyla 1960'lar öncesinde sadece sömürgelerinden gelen göçlerle yetinmeyip işçi göçüne yönelen Avrupa ülkeleri de bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde İngiltere ve Belçika İtalya'dan işçi getirtmiş, Fransa yabancı işçilerin alımıyla ilgili olarak Ulusal Göç Ofisi'ni kurmuştur (Castles ve Miller, 2008: 98). Bu kapsamda bu dönem misafir işçi göçü

dönemi ile birlikte Avrupa'nın bugünkü göç deneyiminin temellerini belirleyen bir süreç olarak kabul edilebilir.

2.2 İşçi Göçü Dönemi

İkinci dönem ise 1960'lar itibariyle başlayıp 1973 Petrol Krizi'ne kadar devam eden işçi göçü, daha doğru tanımlamak gerekirse “misafir işçi”² göçü programları dönemidir. Bu dönemin ana ekseninde özellikle Avusturya, Hollanda, İsviçre, Danimarka ve Almanya'nın işçi göçü programları yer almaktadır. Avrupa ekonomisinin savaş sonrası yeniden canlanması sürecindeki işgücü ihtiyacını karşılamak amacıyla, “misafir işçi” programlarıyla gelenler ve bu kişilerin aileleriyle birlikte, işçi göçleri kapsamında 1970'lere kadar yaklaşık 30 milyon göçmenin Avrupa'ya göç ettiği tahmin edilmektedir (Messina, 2007: 3; Castles, 1984). 1970'lerin ortalarına kadar devam eden bu göç dalgası çerçevesinde Yunanistan, İspanya, İtalya, Türkiye ve Portekiz gibi Akdeniz ülkelerinden, Doğu Almanya ve Polonya'dan ve son dönemlerinde Üçüncü Dünya ülkeleri olarak anılan Cezayir, Fas, Hindistan, Pakistan gibi ülkelerden işçi göçü gerçekleştirilmiştir. Bu dönem, sanayileşme sonrası dönem olarak da adlandırılabilir. Bu dönem için ortak kanı, sonlarına kadar hala göçün siyasallaşmamış bir konu olması ve siyasi gündemde kendine belirgin bir yer bulmamasıdır. Bunun en önemli nedeni olarak “misafir işçi” anlayışı görülebilir. Avrupa ülkeleri, bu tarihlerde gelen göçmenlerin kalıcı göç kapsamında yerleşimlerine devam edecekleri fikrini hayal bile etmemişler ve gelen göçmenleri bir süre sonra evlerine dönecek geçici işgücü olarak görmüşlerdir. Dolayısıyla 1960'lardan 1970'lere kadar göçmenleri kısa dönemli vizyonlarla değerlendirilmişler; kesinlikle onlara Avrupa toplumunun gelecekteki üyeleri olarak bakmamışlardır. (Schierup ve diğerleri, 2006: 37).

² “Misafir İşçi programları”, Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinin ikili anlaşmalar yoluyla diğer ülkelerden işgücü transfer etmek üzere tasarladıkları programlardır ve bu kavramın Avrupa'da Almanca karşılığı olan “Gastarbeiter” kelimesi ile literatürde neredeyse bütünleşmiştir. Gastarbeiter'e ek olarak bu çalışmada sıkça değinilen Heimat kavramı gibi bir dizi kavramın Avrupa'daki göç literatüründeki baskın konumu, en yoğun oranda göç alan ülkelere olan Almanya ve Avusturya'nın Avrupa göç politikalarındaki merkezi ve belirleyici konumlarını vurgulayan önemli bir detay olarak görülebilir.

Messina, ayrıca somut bir kriz yaşanana kadar Avrupa kamuoyunun sadece savaş sonrası ekonomilerini yeniden inşa etmeye odaklandıklarını belirtmektedir (Messina, 2007) Dolayısıyla bunun dışındaki konular ayrıntı olarak kalmıştır. Göçmen işçi göçünün daha düşük ücretlerle çalıştırılabilmesi ve özellikle kısa dönemde daha karlı gözükmesi dolayısıyla siyasiler konuyu görmezden gelmeyi tercih etmişlerdir. Bu nedenle, aslında bu dönem aynı zamanda hem sosyal hem de siyasi olarak Avrupa’da göçün faydalarına odaklanarak entegrasyon, uzun dönemli politikalar ve kamuoyu algısı gibi birçok yönünü görmezden gelme dönemidir.

2.3 Sınırlandırılmış Göç Dönemi

Sınırlandırılmış göç dönemi, Petrol Krizi ile başlayan ve göçmenlere ev sahipliği yapan ülkelerin büyümelerindeki duraksamaya ve refah devleti anlayışındaki dönüşüme bağlı olarak göç politikalarında sınırlandırmaya gittikleri dönemi ifade etmektedir. Avrupa’da İkinci Dünya Savaşı sonrası göçün üçüncü dönemidir ve Zimmerman tarafından “sınırlandırılmış göç dönemi” olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç aynı zamanda Avrupa ekonomilerinin de dönüşüme uğramak zorunda kaldığı dönemdir; dolayısıyla emek göçü üzerinde etki yaratması kaçınılmazdır. Çünkü bu dönemde imalat sanayilerinin az gelişmiş ülkelere kaydırılmaya başlanması ile küresel yatırım modelleri dönüşüme uğramıştır (Castles ve Miller, 2008: 108). Genel olarak değerlendirildiğinde, bu dönem artık göç olgusu ve göçmenlerin gerçekten sorun olarak algılanmaya başlandığı ilk dönemler olarak sayılabilir ve aslında Avrupa’da göçün güvenlikleştirilmesi sürecinin ideolojik olarak kökenlerinin oluştuğu dönem olarak görülebilir. Bu yüzden çalışmanın sonraki bölümlerinde de vurgulanacağı üzere, Avrupa’da göçün güvenlikleştirme sürecini sadece 11 Eylül saldırıları ile başlatmak, tarihsel bağlamdaki birçok gelişmenin görmezden gelinmesine yol açabilir.

Bu dönem, Avrupa’da Huysmans’ın deyimiyle “hoşgörölü” göç politikalarının “kontrol odaklı” politikalara dönüşüm sürecini ifade eder (Huysmans, 2000: 754). Bir başka deyişle

göçün görmezden gelinemeyecek kadar önemli sorunlar yaratmaya başladığının varsayıldığı dönemdir. Misafir işçi programları ve göçü teşvik eden diğer unsurlar sonlandırılmaya başlandığı gibi, oluşacak yasadışı göç akımlarını da önlemek amacıyla ulusal göç mevzuatlarının geliştirildiği ve uluslararası göçe yönelik kontrol arayışlarının başladığı süreçtir (Castles ve Miller, 2008: 131). Örneğin, yasadışı göçe yönelik işveren yaptırımları birçok Avrupa ülkesinde ilk kez bu dönemde uygulamaya konulmaya başlanmıştır.

Tablo 1: Avrupa’da Birinci Dalga İşçi Göçünün Tahmini Sınırları

Ülke	Başlangıç Noktası	Dönüm Noktası
Avusturya	1962	1974
Belçika	1945	1974
Fransa	1956	1974
Almanya	1955	1973
Hollanda	1964	1979
İsveç	1954	1972
İsviçre	1945	1970
İngiltere	1946	1962

Kaynak: Hammar, 1985 (Messina, 2007:24)

Messina, Hammar’ın 1985 tarihli çalışmasından yola çıkarak Batı Avrupa ülkelerinin göç politikalarında sınırlamalara geçtiği dönemleri bir dönüm noktası olarak yukarıdaki tabloda sunmaktadır (Messina, 2007: 24). Zimmerman’ın sınıflandırmasından farklı bir bakış açısıyla sınıflandırma yapılmış olsa da, buradaki dönemler sınırlandırılmış göç döneminin başlangıcını ülkelere göre sunması ve politika değişimindeki paralellikleri ifade etmesi açısından önemlidir. 1980’lerle birlikte Avrupa’nın göç alan ülkeleri, değişen ekonomik koşullar ve

Üretim sistemi nedeniyle hâlihazırda kabul etmiş olduğu misafir işçilerden rahatsız olmaya başladığı gibi, Güney Asya ve Orta Doğu'dan gelen yasadışı göçmenlerin de farkına varmıştır (Düvell ve Vollmer, 2011: 1). Genel olarak 1945 sonrası Batı Avrupa ekonomilerinin hızlı büyümesi kolonilerden ve misafir işçi anlaşmaları kapsamında diğer ülkelerden gelen göçmenlerle desteklenmiş; fakat 1970 ortalarındaki gerileme, ekonomi için olduğu kadar göç için de önemli bir dönüm noktası olmuştur. Fordist sistem ve sanayi kitle üretimi alışkanlıklarındaki değişim, aynı zamanda emek girdisinden çok, farklı güney ülkelerine sermayenin taşınmasının tercih edilmesiyle sonuçlanmıştır (Schierup ve diğerleri, 2006: 27). Öyle ki, hükümetler artık misafir işçilerin ülkelerine dönmelerini talep eden noktaya gelmişlerdir çünkü bunu işsizliği tasfiye etmenin de bir yolu olarak görmüşlerdir. (Schierup ve diğerleri, 2006: 27).

Bu sürecin özellikle 1980'lerdeki uzantısında AB'nin göç alan ülkeleri yeni ulusal düzenlemelerle, vize politikalarıyla, ilticayı caydıran önlemlerle, arttırılmış sınır kontrolleriyle ve üçüncü ülke vatandaşlarının girişini düzenlemeye yönelik ikili anlaşmalarla göçü her yönden sınırlayan bir girişim başlatmışlardır (Uçarer, 2001: 292). 1970'lerden bu döneme kadar süren Avrupa'daki göç dalgası, Batı Avrupa'da etnik çatışmanın temelindeki önemli bir unsur olarak görülebilir (Messina, 2007: 2). Tabii ki bu durumun arkaplanında sadece farklı etnisitelerin sayı ve kapsamındaki artış değil; aynı zamanda göç konusunun göçmenlere karşıt yaklaşımlar geliştirmeye başlayan yerel işgücünün dikkatini çekecek derecede görünürlük kazanması da yatmaktadır.

Avrupa'da göç tarihindeki sınıflandırmalar ve farklı dönemler arası geçişler, aynı zamanda göçe yönelik yaklaşımlardaki dönüşümü de içermektedir. Sosyal ve ekonomik haklarla işçilerin üye devletlerarası dolaşımına odaklanan göçe yönelik bakış açısı 1980'lerin ortasından itibaren siyasallaşmış ve düzensiz göç ile ilticaya odaklanır hale gelmiştir (Huysmans, 2000: 755).

2.4 Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Son dönem ise Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte Avrupa'nın yeni göçlerle karşılaştığı dönemi ifade etmektedir. Bu dönemin en önemli özelliklerinin başında, Avrupa'nın kendi içerisinde de bir göç dalgasıyla yüzleşmiş olması ve Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa ülkelerine yoğun göç yaşanması gelmektedir. Ek olarak, 1990'lar itibariyle Afrika ülkelerinden gelen göç de dikkat çekici boyuta ulaşmıştır (Düvell ve Vollmer, 2011: 1). Aynı zamanda "İkinci Nesil Misafir İşçi Programları" olarak adlandırılan yabancı işçi kabul programları yine bu dönem içerisinde başlatılmış ve ağırlıklı olarak Doğu ve Orta Avrupa'dan Batı Avrupa devletlerine göç akımı yaratmıştır (Castles ve Miller, 2008: 142).

Nüfus hareketleri, Soğuk Savaş sonrası güvenlik çalışmalarının içeriğine tesadüfen dahil olmuş bir konu değildir. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında Avrupa kıtası, İkinci Dünya Savaşı sonrası en büyük nüfus hareketleriyle karşılaşmıştır (Bali, 2008: 469). Soğuk Savaş sonrası Avrupa'da göç akımlarını ve buna bağlı olarak göç politikalarını etkileyen, dönüm noktası sayılabilecek bazı ana olaylardan da bahsedilebilir. Bu olaylar, Avrupa'nın geneline ya da belirli ülkelere yönelik göç akımlarının boyutunu ya da ilgili politikaları derinden etkilemişlerdir. Genel bir perspektiften bakıldığında 1990'larda gerçekleşen Bosna-Hersek Savaşı, Cezayir'de yaşanan ve Fransa'yı yoğun bir göçmen akımıyla karşı karşıya bırakan Cezayir İçsavaşı ve Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki diğer çatışmalar, Avrupa Birliği'nin genişleme dalgaları, 11 Eylül terör saldırıları ve takibinde Avrupa'da yaşanan terör olayları bu döneme ait önemli dönüm noktaları olmuştur.

İtalya, Portekiz, İspanya ve Yunanistan gibi ülkeler, belirgin bir biçimde göç kaynağı ülkeden göç alan ülkeler konumuna bu dönemde gelmişlerdir. Asya ve Afrika ağırlıklı göçmen kimliğine ek olarak Doğu Avrupalı göçmenler eklenmiştir. Yeni bir ekonomik sisteme adapte olmaya çalışan eski Sovyet ülkelerinin işgücü çıkış noktasını Batı ve Kuzey Avrupa

ülkelerinde aramaya yönelmiştir. Göç artık resmi olarak Avrupa'nın hem bir iç hem de dış sorunu haline dönüşmüştür.

Avrupa'da göç krizinin genellikle Sovyetlerin çöküşünü takiben başladığı şeklinde yaygın bir algı mevcuttur ve bu dönemde özellikle siyasi partiler ve medyanın etkisiyle iltica ve düzensiz göç konularında Avrupa'da bir panik havası yaratılmaya başlanmıştır (Schierup ve diğerleri, 2006: 21). Özellikle mülteciler ve sığınmacılar bu döneme damgasını vuran en önemli göç olguları olarak sayılabilir. Çünkü 1980 sonrası Dünya genelinde mülteci ve sığınmacıların sayısındaki artış Avrupa'ya da yansıdığı gibi bu yansımanın karşılığı, özellikle popülist medya ve sağ kanat politikacılar tarafından bu olguların suç oranlarının artışı, terörizm, sosyal politikaların çökmesi ve kitlesel işsizliğin ana sorumlusu olarak gösterilmesi olmuştur (Castles ve Miller, 2008: 144).

Tüm bunların yanında genel olarak değerlendirildiğinde Soğuk Savaş sonrası Avrupa'daki göç akımları ve politikalarını diğer dönemlerden ayıran önemli özellikler de bulunmaktadır. Geddes bu özellikleri göç akımları açısından "jeopolitik genişleme" ve "kavramsal genişleme" şeklinde adlandırırken göç politikaları açısından "uzamsal yeniden inşa" ve "zamansal yeniden inşa" olarak sınıflandırmaktadır (Geddes, 2001: 795). Jeopolitik genişleme, Avrupa'da göç akımlarını yaratan ülkelere ve varış noktası ülkelere yeni ülkelerin eklenmesini ifade etmektedir. Kavramsal genişleme ise kaçakçılık gibi yeni göç türleriyle karşılaşılmasına karşılık gelmektedir. Diğer yandan AB'nin hem bu dönemde rolü arttığı için hem de bu alanda ikili ve çok taraflı girişimler arttığı için politikalarda uzamsal yeniden inşa yaşanmıştır. Son olarak zamansal yeniden inşa ise sadece yüksek kalifiye ekonomik göçmenlere ve geçici göçmenlere daha olumlu yaklaşımlar geliştiren politikalar döneminin sona ermesini ifade etmektedir.

2.5 Ulusüstü Politikalar Dönemi:

Bu çerçevede Avrupa düzeyinde inceleme yaparken tüm Avrupa ülkelerini içerisine almasa da belirleyici bir olgu olarak Avrupa bütünleşme süreci çerçevesinde göç konusunun ele alınışı da ayrı bir dönem olarak incelemeye değerdir. Ancak Avrupa’da ortak göç politikasına yönelik girişimlerden bahsederken konuya ilişkin düzenlemelerin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğine de değinmek gerekir. Tüm bu farklılığa ek olarak istatistiki bilgi açısından da net bir tablo mevcut değildir. Örneğin Almanya gibi bazı Avrupa ülkelerinde “*Jus Sanguinis*” (kan bağı) prensibi çerçevesinde vatandaşlık bağı kurulurken Fransa ve İngiltere gibi Avrupa ülkelerinde “*Jus Soli*” ilkesi kapsamında ülkede doğanların hepsine toprak esasına göre vatandaşlık verilmektedir. Dolayısıyla ikinci kuşak göçmenler, birinci ilkeyi uygulayan ülkede görünür haldeyken; diğerinde vatandaşlığa geçmiş olmaları sebebiyle istatistiki bir bilgi olarak bile bulunmamaktadırlar (Zimmerman, 2005: 3)

Topluluk düzeyinde en önemli ilk girişimlerden biri olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) üye devletleri İçişleri Bakanları’nın 1986 yılında Göç Geçici Grubu’nu kurmaları sayılabilir. Bu grubun en önemli çıktılarında bir tanesi, Dublin Sözleşmesi olarak anılan “İltica Başvurularının Değerlendirilmesinden Sorumlu Devletleri Belirleyen Sözleşme”nin 1990’da üye ülkelerce imzalanması olmuştur ama aslında bu da tam anlamıyla ulusüstü bir girişimden çok yine hükümetler arası niteliğe sahiptir. Öte yandan 1985 yılında Schengen Anlaşması beş üye devlet tarafından (Belçika, Fransa, Almanya, Hollanda, Lüksemburg) iç sınırları kaldırma ve kontrolsüz Schengen alanını yaratma amacıyla imzalanmıştır. Schengen Uygulama Anlaşması ise 1990 yılında imzalanmıştır ve 26 Mart 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. İngiltere ve İrlanda, bu anlaşmanın dışında kalmayı tercih etmişlerdir. Bu anlaşma göçün güvenleştirilmesi için de aslında bir dönüm noktasıdır çünkü iç sınırlar kalktıkça güvenlik ihtiyacı ve dış sınırları koruma güdüsü ulusal hükümetlerce daha da gün yüzüne

çıkartılmaya başlanmıştır. Bunun sonucu ise Schengen Anlaşması'na vize ve iltica gibi konularda telafi edici önlemlerin girmesi olmuştur.

İşte bu süreç, aynı zamanda “Avrupa Kalesi” eleştirilerinin oluşmaya başladığı döneme denk gelmektedir. Çünkü Schengen Anlaşması iç sınırları kaldırarak serbest dolaşımı yaratmanın ötesinde, AB dışındaki ülkelere yönelik dış sınırları da çizmiştir ve bir “Schengenland-Schengen Ülkesi” yaratmıştır (Messina, 2007: 147). Fakat yine de Maastricht Anlaşması'na kadar uzanan bu süreç, göç konusunda Avrupa işbirliğinin birinci nesli olarak da adlandırılmaktadır (Uçarer, 2001: 297).

1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması ise üçüncü sütun olarak Adalet ve İç İşleri'nde, göç ve ilticayı da kapsayarak hükümetlerarası işbirliğini resmi bir düzeye çekmiştir. Maastricht Anlaşması'yla Schengen AB müktesebatının bir parçası haline gelirken iltica politikası, üye devletlerin dış sınırlarına ilişkin kontroller, göç politikası ve bu kapsamda üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik politikalar ortak çıkar alanları olarak belirlenmiş ve inisiyatif gücü üye devletlerle Komisyon arasında paylaşılmıştır. Konuya ilişkin tamamen hükümetlerarası yaklaşımı benimseyen bu Anlaşma, bu alanlarda karar mekanizmasını oybirliği üzerine kurgulamıştır. Maastrich ve sonrasındaki dönem, içeriği ve öngörülerıyla Avrupa'da göç konusunda işbirliğinin kurumsallaşmaya başladığı dönem olarak da kabul edilebilir.

Maastricht Anlaşması'nda göçün ele alınışına yöneltilen eleştiriler ve Maastricht Anlaşması sonrasının deneyimleri, 1996 yılında imzalanan Amsterdam Anlaşması'nda göç konusunun hükümetler arası üçüncü sütundan ulusüstü birinci sütuna taşınarak Topluluk düzeyine getirilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu gelişmeyle birlikte Schengen Anlaşması da Topluluk yetki alanının bir parçası haline gelmiş, yeni oluşturulan “Özgürlük, Güvenlik ve Adalet” altbaşlığı kapsamına alınmış ve Schengen sistemine göre hükümetlerarası işbirliğinden sorumlu sekreteryaya, AB Konseyi Genel Sekreterliği'ne entegre edilmiştir. Yeni üyeler de anlaşmaya

uymakla tamamen yükümlüdür. Bu çerçevede 2004 yılında AB'ye katılan on yeni üye ülkenin veya daha sonra katılacak olanlardan hiçbirinin tek başına bu anlaşmanın yükümlülüklerini yerine getirmek istememe hakkı olmamıştır.³ Amsterdam Anlaşması, Avrupa'da göç politikalarının ulus üstü boyutta gelişimi için bir dönüm noktası olarak sayılabilir. Fakat Amsterdam Anlaşması'nın konuyla ilgili düzenlemeleri, Topluluk kurumlarının vize, sığınma ve göç düzenlemelerine ilişkin karar aşamasında yeterli kapasiteye ve hıza sahip olup olmadığı sorusunu ve bu konuyla ilgili eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Çünkü özellikle Akdeniz'den gelen yasa dışı göçler, birlik ülkelerini rahatsız etmeye başlamıştır. Bu yöndeki eleştirilerin de etkisiyle ilgili konularda 1998 yılında Avrupa Birliği geniş çaplı girişimler sergilemiştir. Örneğin, 1998 yılının Aralık ayında "Göç ve Sığınma Yüksek Savunma Grubu" kurulmuştur ve aynı ay içerisinde temel olarak Amsterdam Anlaşması'nın Güvenlik, Özgürlük ve Adalet alanındaki öngörülerinin nasıl uygulamaya geçirileceği konusu tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmanın sonucu, 1999 yılının Ekim ayında Finlandiya'nın Tampere kentinde düzenlenen Zirve olmuştur. Ortak Avrupa Birliği Göç ve Sığınma Politikası oluşturmak amacıyla eylem planının belirlendiği zirvede, izlenecek adımlara dair (i) göç konusunda transit ve orijin ülkeleri de hesaba katan kapsamlı ve küresel bir yaklaşım sergileyerek üçüncü ülkelerle ortaklıklar kurulması; (ii) Uluslararası Cenevre Sözleşmesi'nin içeriğini tamamıyla ve düzgün bir şekilde uygulayan ortak Avrupa iltica sisteminin kurulması; (iii) Avrupa Birliği sınırları içerisinde yer alan üçüncü ülke vatandaşlarına eşit muamelede bulunulması; ırkçılık ve ayrımcılığın önlenerek topluma entegrasyonlarının sağlanması; (iv)

³ Birliğin iki üyesi İngiltere ve İrlanda adli yönden işbirliğinin bir parçası olmakla birlikte vize uygulamaları ve sınır kontrollerinin kaldırılması konusunda uygulamayı kabul etmeyerek anlaşmanın dışında kalmışlardır. 1999 yılında İngiltere Schengen Anlaşması'nın adli olaylarda hukuk ve denetim alanlarında ayrıca uyuşturucuyla mücadele konusunda işbirliği öngören kısımlarına taraf olmak istemiş ve bu isteği 2000 yılında kabul edilmiştir. İngiltere'nin başvurusunu takiben benzer bir başvuruda bulunan İrlanda, 2002 yılından bu yana ilgili konularda Schengen Anlaşması'na taraftır. Birlik dışı taraf devletlerden İzlanda ve Norveç 1996 yılında Kuzey Avrupa üye devletlerini takiben anlaşmayı kabul etmişlerdir. Schengen Yürütme Komitesi'nde oy hakları olmayan bu devletlerin Schengen Sistemi'nin ilerleyişine katkısı sadece görüş ve tekliflerle olabilmektedir.

Göç akımlarını düzenleyici tedbirlerin alınması öngörülerini içeren bir çerçeve oluşturulmuştur.

Tampere Zirvesi'nde ortaya konulan bu temel ilkelerin günümüze kadar uzanan süreçte, Avrupa Birliği'nin göç ve sığınma konularında yaratmaya çalıştığı ortak politikanın belkemiğini oluşturan parçalar olduğu söylenebilir. Ayrıca göç politikasında Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerle ilişkilerini başka bir boyuta taşıyan önemli bir gelişme olarak 2003 yılı Mart ayında Birliğin on ülkeyi kapsayan genişlemesine az zaman kala, Komisyon tarafından sunulan "Komşuluk Politikası" gösterilebilir. Barcelona sürecinin temel hedeflerini genişleten bu politikanın önemli bir unsuru, Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelere yönelik parasal avantajlarının ancak ekonomik ve politik yönden ilerleme gösteren ülkelere sunulacağı belirtilerek, üçüncü ülkelere açıkça daha fazla işbirliğinin daha fazla parasal destek getireceği mesajının verilmesidir. Tabii ki, bu işbirliği alanlarının başında göç ve vize konuları gelmektedir. Komşuluk Politikası kapsamında göç politikasının ele alınması, küresel sistemde AB'nin iç güvenliğini sağlamak için sadece kendi sınırları içerisindeki olaylara değil; dışarıdaki olaylara yönelik de ortak politika geliştirmesi ihtiyacını yansıtmaları açısından önemlidir.

Tampere Zirvesi'ndeki adımları bir üst seviyeye ilerleten gelişme ise 10 Mayıs 2005'te yayınlanan "AB'de Özgürlük, Güvenlik ve Adaleti Güçlendirmek" başlıklı Hague Programı olmuştur ve 2009 yılına kadar uzanan 5 yıllık bir eylem planı sunmuştur. Hague Programı, Avrupa'nın ortak göç politikası oluşturma çabalarında güvenlik düşüncesinin ağırlığını derin biçimde yansıtan bir dökümandır ve bu güvenlik vurgusunun İKİ önemli sebebi olarak 11 Eylül terörist saldırılarının sınır ötesi suçlara yönelik endişeleri arttırması ve 2004'teki Doğu ve Orta Avrupa ülkelerini dahil eden büyük genişleme sayılabilir. Avrupa'nın dış sınırlarının korunması amacıyla bir ajansın kurulması ile birlikte yasadışı göçle mücadele ve ortak sığınma isteminin oluşturulması bu programın temel unsurlarıdır ve bu kapsamda on öncelikli

alan sunulmuştur. Temel hakların güçlendirilmesi, terörizme karşı önlemler, göçe yönelik dengeli bir yaklaşım geliştirme, Birliğin dış sınırları için entegre yönetimin geliştirilmesi, ortak iltica usüllerinin oluşturulması, göçün olumlu etkilerinin artırılması, bilgi paylaşırken mahremiyet ile güvenlik arasındaki dengenin sağlanması, organize suçlarla ilgilenmek için stratejik bir yaklaşım geliştirilmesi, tam anlamıyla bir Avrupa adalet alanının geliştirilmesi ve sorumluluk paylaşmak ve dayanışma göstermek bu on alanın ana başlıklarıdır (Avrupa Komisyonu; 2005: 84). Özgürlük, güvenlik ve adalet alanında bir döküman olarak Hague Programı'nın içerisinde göç ve iltica konularının yoğunluğu ve bu yoğunluk içerisinde güvenlik kaygılarının öne çıkışı dikkat çekicidir. Programın içeriğindeki yoğun güvenlik etkisine bağlı olarak bu programın en somut yansıması FRONTEX'in kurulması olmuştur. Bunun yanı sıra Hague Programı önceki politikalardan farklı biçimde sınırların korunması ve göç akımlarının düzenlenmesi için üçüncü ülkelerle işbirliği ile göçlerin dışsal boyutuna ilişkin yoğun vurgu yapmıştır ve göçlerin yönetimine yönelik küresel bir yaklaşım öngörmüştür. Tüm öngörülerine ve geniş kapsamlı yaklaşımlarına rağmen Hague Programı amaçlarının tümüne hem AB'nin kendi bürokratik yapısı hem de kurumsal sorunları nedeniyle ulaşamış, daha da önemlisi Programın göçe yönelik güvenlik temelli yaklaşımı da tüm öngörülerini tamamlamasının önünde önemli bir engel olmuştur. Hague Programı'nın tamamlanması gereken hedefleri bahsi geçen deneyimlerle de birleşerek yeni 5 yıllık öngörü ve hedefleri sunan Stockholm Programı'nı ortaya çıkarmıştır.

2 Aralık 2009 tarihli Stockholm Programı sürecin üçüncü aşamasını başlatan belge olarak görülebilir ve 2014 dönemine kadar bu alandaki yol haritasını çizmiştir. Program, yasadışı göç ve sınırı aşan suçla mücadeleyle odaklanır niteliktedir dolayısıyla güvenlik anlayışının etkilerini açıkça bir üst düzeye taşımıştır. Ayrıca programda küresel ekonomik ve finansal krizin göçle bağlamı da yoğun biçimde vurgulanmıştır. Hague Programı'nda vurgulanan göç konusunda küresel yaklaşım teması Stockholm programında en fazla öne çıkan temadır ve

üye ülkeler arası uyumlaşmanın ötesinde AB üyesi olmayan ülkeri de dahil eden bir yaklaşımın benimsenmesinin altını çizmektedir. Tampere'den Lahey'e oradan da Stockholm'e uzanan belgeler bir anlamda bütünleşmiş Avrupa'da göç anlayışını şekillendirmenin ötesinde sınır yönetiminin ilke ve prensiplerini güvenlik anlayışıyla çizmeye yönelik bir duruş sergilemektedir.

Son olarak Lizbon Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi de AB'nin bu konudaki politikalarını etkileyen bir gelişme olmuştur ve önemle altı çizilmesi gerekir. Lizbon Anlaşması, göç ve sığınmaya ilişkin düzenlemeleri Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma sütununda beşinci başlığın (Özgürlük, Güvenlik ve Adalet alanı) içerisine entegre etmiştir. Bu alanda yasal göçe ilişkin konularda oybirliği ile karar alınması ilkesi büyük ölçüde kaldırılmış ve nitelikli çoğunluk ilkesi temelinde olağan yasama prosedürüne geçilmiştir. Ayrıca Avrupa Parlamentosu'nun yeni yasama süreçleri üzerinde veto hakkının olması, bu konudaki belirleyici rolünü de arttırmıştır. Ayrıca ilk kez AB'ye her bir üye devlete girebilecek göçmen sayısı konusunda belirli ölçüde yetki vermesi önemli bir diğer detaydır.

3. AVRUPA'DA GÜVENLİK BAĞLAMLI ULUSÜSTÜ GÖÇ POLİTİKALARI: YENİ BİR DÖNEM Mİ?

Güvenliği sosyal inşacılığın bir ürünü olarak ele alan ve güvenliğin siyasi ve sosyal alanda ortak kimliklerle olan ilişkisi nedeniyle bir sosyal inşadan ibaret olduğunu savunan düşünce yapısı, göç açısından da önemlidir (Stivachtis, 2008: 14). Soğuk Savaş sonrası Avrupa'da yeni bir güvenlik anlayışı inşa edilirken takibindeki bir dizi olayın da etkisiyle göç, bu anlayış içerisinde bir tehdit olarak konumlandırılmaktadır. Buonfino'ya göre Avrupa'da medya, kamuoyu ve ulusal hükümetlerin göç konusunda karşılıklı etkileşimi, göçü 21. yüzyılda Avrupa için en büyük güvenlik konularından biri haline getirmiştir (Buonfino, 2004: 23-24).

Bu çerçevede önemli olan bir konu, göçün değerlendirilirken iktisadi ya da insani gözlüklerle değil güvenlik perspektifi ile değerlendirilmesidir. Güvenlikle ilgili birimlerin Avrupa

güvenlik alanı içerisinde göçü nasıl konumlandığı da bir diğer önemli bir sorudur. Terör, uyuşturucu, insan kaçakçılığı ve organize suçlarla çağrışimli kullanılması alışlageldik kabul edilse de sorgulanması gerekmektedir. Üye devletlerin önleyiciyi yaklaşımlarından ayrı olarak Avrupa Birliği'nin resmi söylemine bakıldığında, sadece yasadışı göçün güvenlik ve terör ile aynı kareye yerleştirilmeye çalışıldığı fark edilir ve düzenli göç teşvik edilir. Ancak yasadışı göçmenler Avrupa'da siyasi elit ve yönetimlerce Avrupa'nın işsizlik, şiddet, terör ve benzeri yapısal sorunlarının birincil nedeni olarak gösterilmeye çalışılmaktadır (Kaya, 2009: 9). Bu yüzden bir noktadan sonra yasadışı göç ile yasal göçe ilişkin söylem arasındaki fark ve kamuoyu nezdindeki algı bulanıklaşmaktadır.

Bu konuda özellikle 2000'li yıllar itibariyle sayısı ve kapsamı artış gösteren bir literatür mevcuttur. Ayrıca göç, güvenlikleştirme literatürünün öncüleri olan Buzan ve Waever'in çalışmalarında da örnek olarak verilen güvenlikleştirme konularındandır. Bir bakıma Kopenhag Ekolü'nün güvenlik analizindeki yaratıcı yönlerinden birini teşkil eder; çünkü 1980'lerin sonlarına dek güvenlik çalışmalarının bir konusu olarak ele alınmayan bir konuyu, göçü de güvenlik konuları listesine eklemişlerdir. Buzan ve Waever'in güvenlikleştirme yaklaşımını temel alarak Avrupa'da göç deneyimi bağlamında analiz edenlerin başında ise Huysmans gelmektedir. Huysmans'ın yanında Bigo (1998), Ceyhan ve Tsoukala (2002), Fauser (2006), Guild (2005) ve Kaya (2005) da göçün güvenlikleştirilmesi konusunu farklı boyutlarıyla inceleyen akademisyenler olmuşlardır. Ulusüstü düzeyde tüm bu gelişmeler ve yaklaşımlar ekseninde Messina göçe güvenlik bağlamı yaklaşımın üç temel sonucu olduğunu belirtmektedir. (Messina, 2007: 49): Bu yaklaşım; (i) göçü, göç alan ülkelerde günlük yaşama bir tehdit olarak konumlandırmıştır. (ii) Avrupa hükümetlerini kitlesel göçe ve sürekli yerleşime izin verme konusunda daha önce görülmedik derecede büyük bir kuşkuya düşürmüştür. (iii) Son olarak ise göçün siyasi olarak görünürlüğünün artması ile birlikte Avrupa içerisinde dışlama ve dahil etme arasında yaşanan bocalama, farklı yaklaşımlarda

gitgide daha fazla görünür hale gelmiştir. Bu gelişmelerin sonucu ise ulusal hükümetlerin güvenlik kaygılarının Avrupa Komisyonu ve Parlamento'ya daha çok yetki devrini gerekli kılabilmesidir. Dolayısıyla bu gözle değerlendirdiğimizde güvenlikleştirme, göç politikalarının daha fazla Avrupalılaşması için tetikleyici bir unsur olmaktadır.

Bu arkaplan eksininde değerlendirildiğinde, göç politikalarının tek bir alanı değil toplumsal yaşamın birçok alanını ve yönetsel olarak da birçok birimi etkileyen sonuçlar doğuran disiplinler arası bir olgu olmasının konunun ortak politikalar ve Avrupalılaşma sürecine dahil olması açısından da önem taşıdığı söylenebilir. Avrupalılaşma, en öz tanımıyla Radaelli tarafından egemenliğin AB düzeyine yasal olarak (*de jure*) transferi olarak tanımlanmaktadır (Radaelli, 2003: 29). Dolayısıyla göç politikalarının Avrupalılaşması, milli egemenlikle ilgili en çok göze çarpan ve hassasiyet gösterilen konular olarak istihdam, kalkınma, vatandaşlık, içişleri gibi alanlarla içiçedir ve her biri için önemli etkiler yaratmaktadır. Avrupalılaşma ayrıca üye devletlerin yönetime ilişkin belirli kurumsal yapılarının AB düzeyindeki politikalarla değişimi olarak da ifade edilebilmektedir (Güney ve Çelenk, 2010: 242). Buna ek olarak Balkır, Avrupalılaşmanın sadece kurumsal, yapısal ve yasal reformları değil, resmi olmayan yapılarda da değişimi içerdiğini vurgulamaktadır (Balkır, 2010: 10). Bu kapsamda göç politikalarının Avrupalılaşmasının göreceli olarak kısa tarihi, hem resmi hem de resmi olmayan ilgili yapılarda güvenlik bağlamı yaklaşımı yoğun bir biçimde kapsamaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, göç konusundaki Avrupalılaşmanın üye devletlerce bir koruma şemsiyesi olarak algılandığı söylenebilir. Örneğin, göç konusunda ortak girişimlerin çıkış noktasına bakıldığında ulusal bazda çözülmesi zorlaşan bir problemi ulusüstü ve ortaklaşa bir girişimle çözüme mantığının da yoğun biçimde yer aldığı görülmektedir.

Bu eksen içerisinde, 1980'lerle birlikte Avrupa'da göç politikasının ulusüstü boyutu daha fazla tartışılır hale gelmiştir. Öncesinde uzun süre göç politikasının görmezden gelinmesi, konunun sosyal uzantıları ve milli egemenlikle bağlarıyla ilgili olarak ele alınabilir. Bunun da

ötesinde, asıl olarak Topluluk içi farklı üye ülke vatandaşlarının serbest dolaşımı fikrini benimsetme düşüncesi öncelik taşıırken özellikle üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik bir perspektif sunacak ortak göç politika düzenlemelerinin gecikmesi ve bu konuyla ilgilenilmemesi şaşırtıcı değildir. Göç konusunda Avrupalılaşmaya ölçüt olarak bu konuda üye devletlerin AB kurumlarından giderek daha fazla oranda yararlanmaları ve Avrupa Komisyonu'nun bu alandaki "girişim başlatıcı" rolünün gitgide daha fazla kabul görmesi alınabilmektedir (Messina, 2007: 141). 1980'lerin ortalarından itibaren göç ve iltica da Avrupa'nın ortak politikalar gündemine dahil olabilmıştır. Fakat bu çıkarımı yaparken gözden kaçırılmaması gereken nokta, bu dönemin kendiliğinden gelişmiş bir sürecin sonucunda oluşmadığı; aslında Avrupa'da göç akımları, göçlerin yapısı ve boyutundaki değişime bağlı olarak şekillendiğidir. Tabii bu dönemde bir yandan emek göçü düzenlenmeye çalışılırken diğer yandan Avrupa'ya mülteci akımının artması, Avrupa Birliği içerisinde kurumsal bir mekanizmanın da oluşturulmasını gerekli kılmıştır (Uçarer, 2001: 288) Buna bağlı olarak esas dönüm noktası, 1992 yılında imzalanan Maastrich Anlaşması ve böylece göç ve ilticaya ilişkin konuların işbirliği alanı olarak tanımlanması olmuştur. AB bütünleşmesi sürecinde göç konusunun görünürlüğünün artması ile üye devletlerin iç politikalarında göç politikalarının görünürlüğünün artmasının aynı zaman dilimine, yani 1980'lerin ortalarına denk gelmesinin bir tesadüf olup olmadığı önemli bir sorudur. Çünkü bu sorunun yanıtı, aynı zamanda sürecin temelinde güvenlik kaygılarının yer almasına dair de ipuçları içerecektir.

Guild, Avrupa'nın yaşadığı bu deneyimi Avrupa sınırlarının kontrolünün yeniden şekillendirilmesi perspektifinden değerlendirmektedir (Guild, 2001). Bu çerçevede aslında devletin Weberyan tanımının ana unsurlarından birinin, belirli bir toprak üzerinde düzenin yürütülmesinin, AB üyesi devletler için artık tamamen geçerli olmadığını iddia etmektedir. Guild'e göre artık bu ülkeler için ülke topraklarına erişimin kontrolü kararları, bir bürokrasi ağı tarafından yönetilmektedir (Guild, 2011: 2). Bu çerçevede 1980'ler itibariyle göç

konusunun ulusüstü boyuta taşınmasına ilişkin girişimlerin oluşmaya başlaması ve bu girişimlerin ilerleyişine ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Kuramsal bazda ele alındığında ise Messina bu görüşleri dört farklı paradigma ile sınıflandırmaktadır (Messina, 2007: 148): İlk yaklaşıma göre devletler göç konusunda ulusal çıkarlar doğrultusunda sadece hükümetlerarası düzeyde kısıtlı işbirliği yapmaktadırlar ve bu yaklaşım realist paradigmayı açıklamaktadır. İkinci görüş olan küreselleşme paradigmasına göre ise, realist paradigmanın öngördüğünün aksine, devletin tek güç olmaktan çıkması ve egemenliğini ulusötesi güçlerle erozyona uğraması sonucunda sınırlar daha geçirgen, temel vatandaşlık daha geniş ve göçmenleri de kapsar hale gelmiştir. Bu çerçevede, AB devletlerinin bir işbirliği ihtiyacı doğmuştur. Dolayısıyla küreselleşmenin kaybettirdiği güç, uluslararası işbirliği ile giderilmek istenmektedir. İçduygu ve Keyman da bu paradigmayı destekler biçimde, küreselleşmeye bağlı olarak göç akımlarının çok katmanlı ve ulus devletçe kolay kontrol edilemez hale gelmesi nedeniyle, büyük ölçüde Soğuk Savaş mantığıyla şekillenen ulus devlet göç rejimlerinin etkisiz hale gelmekte olduğunu belirtmektedirler (İçduygu ve Keyman, 2000: 383). Yeni işlevselci paradigmada ise yayılma (*spill over*) ve ulusüstücülük iki temel kavramdır. Bu çerçevede, göç konusunda üye devletlerin tek pazara ve serbest dolaşıma ilişkin yükümlülüklerinin yayılma etkisi göstermiş (*spill over*) ve göç politikalarında ortaklığı getirmiş olduğunu öngörmektedir. Yeni işlevselci perspektifte göç politikalarında bütünleşmenin ortak sınırların kurulmasıyla, özellikle uyuşturucu kaçakçılığı ve terör gibi artan yeni dış tehditlere karşı ortak hareket ihtiyacından doğduğunu belirtmektedir. Bu yaklaşımda yine bir alanda bütünleşme, diğer alana yayılma (*spill over*) etkisi göstermektedir ama göç politikalarının yeni işlevselci perspektifte değerlendirilmesi için farklı bir örnek teşkil ettiği söylenebilir. Son olarak ülke içi çoğulculuk paradigması göç konusunda üye devletleri zorlayan içten kaynaklı nedenlere odaklanmaktadır. Örneğin, işçi örgütleri ve ticaret

odaları, yine bu çalışmada irdelendiği üzere göç karşıtı siyasi partiler ulusüstü düzeyde de göç konusunda önlemlere yönelmeyi gerekli kılabilir.

Bu kapsamda Checkel'in yöneltmiş olduğu “*devletler neden ulus üstü aktörlerin koymuş olduğu sosyal normlara itaat etmeye ikna olurlar?*” sorusuna (Checkel, 2001) Avrupa göç politikası örneğinde bakıldığında net bir yanıt vermek mümkün değildir. Çünkü bu süreç, hem inşacı sürecin dinamikleri hem de güvenlik kaygılarıyla yola çıkılan, sınır içi serbestliğe karşı sınırın dışında kalanlara daha çok güvenlik önlemlerine yönelik bir pazarlık sürecinin sonucudur. Güvenikleştirme ise ikna sürecinin bir parçası olarak işlev görebilmektedir. Tüm bunlara ek olarak, Avrupa bütünleşmesinin kendi iç dinamikleri bu süreci etkileyen önemli birer unsur olarak ele alınabilir. Birliğin genişleme dalgaları, göç politikaları üzerinde her zaman etkin olmuştur. 1980’lerde Portekiz ve İspanya’nın Avrupa Topluluğu’na üyeliği ve takibinde eski üye ülkelerin bu yeni üye ülkelere gelen işçilerin yoğunluk kazanacağına dair korkuları, yine benzer şekilde 2004 genişlemesinde de yaşanmıştır (Castles ve Miller, 2008: 156).

Görüldüğü üzere göç politikasının ulusüstüleşmesine ilişkin, bütünleşme sürecinin de temel sorularını oluşturan, farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu paradigmalardan her birinin Avrupa Ortak Göç Politikası’nı oluşturmaya yönelik girişimlerde etkin bir rolü vardır. Ancak Radaelli’nin tanımından yola çıkıp Avrupalılaşmayı egemenliğin AB düzeyine yasal olarak (*de jure*) transferi şeklinde tanımladığımızda tüm bu paradigmalardan açıklanmadığı önemli iki birbirine bağlı soru daha mevcuttur. Bu sorulardan ilki Avrupalılaşmanın dinamiklerinin mi göçün güvenikleştirilmesine neden olduğu yoksa güvenikleştirme ihtiyacının mı bu alanda Avrupalılaşma’yı teşvik ettiği. İkinci soru ise bu güvenikleştirme döneminin Avrupa’nın göç tarihinde yeni bir dönem olarak sayılıp sayılmayacağıdır.

Bu iki birbirine bağlı soruya yanıt için farklı düzeyde analizler gerekmektedir. Göç politikalarının ulusüstüleşmesinin göçün güvenikleştirilmesine neden olduğunu iddia

ettiğimizde analizimizi öncelikle ulus devlet düzeyine çevirmiş ve buradan bir çıkarımda bulunmuş oluruz. Dolayısıyla ulus devletlerin aynen küreselleşmenin çıktılarına karşı kendilerini koruma içgüdüsüne benzer bir davranış modelini Avrupalılaşma karşısında sergilediğini varsayabiliriz. Avrupalılaşma'nın özellikle serbest dolaşım boyutu ve genişleme dalgalarıyla birlikte bu boyutunun bazı eski AB üyesi ülkelerinin önceden ortak gelecek hayal etmelerinin istisnai olduğu Doğu ve Orta Avrupa'ya yayılımı karşısında, üye devlet politikalarının daha korumacı hale gelmesi beklenmedik değildir. Bu çerçevede bahsi geçen korumacı politikalar üçüncü ülkelere olduğu kadar yeni üye ülkelere karşı da gelişmiştir. Örneğin, bu noktada Avusturya gibi ülkelerin serbest dolaşım konusunda yeni üyelere karşı güvenlik mekanizmasını geçiş süreci adı altında ellerinden geldiğince korumaya çalıştıklarını hatırlamak faydalı olacaktır.

Öte yandan bir diğer açıdan bakıp güvenikleştirme ihtiyacının göç politikalarının Avrupalılaşmasına yol açtığı savını incelediğimizde analiz düzeyimizi ulus üstü düzeye taşıyoruz ve Avrupalılaşmayı bir araç olarak ele alırız. Bu kapsamda Avrupalılaşmanın getirileri, üye devletler tarafından bir koruma kalkanı olarak kullanılmaktadır. Bu çerçevede 1973 yılında yaşanan Petrol Krizi, bir kırılma noktası olarak görülebilir. Göç ve yarattığı işgücü kaynağı, ekonomik büyümenin bir dinamiğı olma söyleminden çıkıp bir problem yarattığına ilişkin söyleme kaymıştır. Çünkü kriz giderek büyürken göç baskıları ve talepleri de aynı oranda artmaya devam etmektedir. 1970'lerin ekonomik krizleri, neo-liberal politikalara ağırlık kazandırırken refah devleti anlayışının da yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Liberalleşmeyi ise tekrar "ulusal kimlik" arayışı takip etmiştir. Dolayısıyla serbest piyasa ekonomisinin rüzgâra açık yapısı içerisinde kimliğe tutunmaya çalışan bireylerin sayısındaki artış da normal görülebilir. Bu yüzden sadece göç konusunda devletlerin değil; bireylerin de güvenlik temelli hareket etme eğilimi artmış, bu ise seçmen tercihleri gibi bireysel yönelimleri de etkilemiştir. 1973 Petrol Krizine benzer bir gelişme ise Avrupa'nın yaşamakta olduğu ve

özü itibariyle Avro bölgesi kaynaklı görülse de tüm Avrupa'yı etkileyen finansal krizdir. Avro kullanan ve bütçe açığı yüksek Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi üye ülkeleri derinden etkileyen kriz, bu ülkelerde göç karşıtı radikal aktörlerin elini güçlendirmiş, çalışmanın önceki bölümlerinde açıklandığı üzere “dinleyici”yi güvenlikleştirmeye ikna eden koşulları pekiştirmiştir. İstihdam sorunları ve diğer sosyo-ekonomik sorunlar, bu partilerin göçü bir tehdit olarak konumlandırılan söylemlerinde en fazla referansta bulunulan konulardır ve radikal sağ partilerin bu ülkelerde kitlelerini genişletebilmeleri, bu söylemin karşılık bulabildiğinin açık bir göstergesi olarak sayılabilir. Örneğin, Yunanistan'da politikalarını göçmen karşıtlığı üzerine kurgulayan ve seçmen kitlesini genişleten Altın Şafak Partisi bu kapsamda değerlendirilebilir.

Diğer yandan mali ve ekonomik krizin sadece Avrupa'yı etkisi aldığını düşünmek, göçle ilgili gelişmeleri ve güvenlikleştirme sürecini açıklamak için yetersiz kalmaktadır. Örneğin AB, Magreb ülkelerinin de önemli bir ticaret ortağıdır ve Avrupa'da oluşan kriz, ticari ilişkilere etkisi çerçevesinde bu bölgede bulunan diğer ülkelerde de yansımalar yaratmıştır. Bununla birlikte mali kriz sadece üçüncü ülkelerden AB'ye gelen göçü değil Avrupa içi göçleri de arttırmış, İspanya, İtalya, Portekiz ve Yunanistan gibi istihdam sorunu yaşayan ülkelere emek göçü Kuzey ve Batı Avrupa ülkelerine yönelmiştir.

Tüm bu süreç içerisinde Avrupa'da ortak göç politikasının gelişimini ve göçün güvenlikleştirilmesini etkileyen, biri eskiden başlayıp halen etkileri devam eden diğeri ise güncel iki önemli gelişme olarak yeni üye ve aday ülkelerin bütünleşmeye dahil olmaları ve son zamanlarda Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde artan siyasi gerilim sayılabilir. Bunun en belirgin örneği, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerini dahil eden 2004 genişlemesinde yaşanmıştır. Avrupa'nın Ortak Göç Politikasına yönelik oluşturulan düzenlemelere entegrasyon yeni üye ülkeler için kolay olmadığı gibi bu süreç AB'nin ilgili politikalarını da yeniden şekillendirici etkiler yaratmıştır.

Kuzey Afrika kaynaklı ve “Arap Baharı” olarak adlandırılan siyasi gelişmeler ise, özellikle Tunus ve Libya’dan Avrupa’ya yönelen gçleri arttırmıştır. Eurostat verilerine göre 2011 yılında AB’ye yönelik iltica başvurularında en büyük artışın Tunus ve Libya’dan gelmesi bu kapsamda beklenmedik değildir ve aynı yılın ikinci çeyreğinde Tunus’tan gelen iltica başvurularının yedi kat, Libya’dan gelenlerin ise beş kat arttığı kaydedilmiştir (Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Asylum_quarterly_report, 10.04.2013). 2011 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan “Gç ve Hareketliliğe Küresel Yaklaşım” başlıklı rapor, bu açıdan büyük önem taşımaktadır ve Arap Baharı’na bağlı gelişmelerin daha kapsayıcı ve uyumlu bir gç politikasına ihtiyaı ortaya çıkardığının altını çizmektedir (Avrupa Komisyonu; 2011: 2). Bu rapordaki yaklaşımda özellikle bir dış tehdidin Birliğin gç konusunda daha derin bir entegrasyona gitmesine gerekçe olarak kullanılması, aslında gç politikalarının devam eden ulusüstüleşme sürecinde güvenlikleştirmenin etkisine dikkat çekici bir örnektir. Bu rapordaki önemli bir diğer önemli nokta ise AB’nin küresel yaklaşımını “coğrafi öncelikler” kapsamında yeniden gözden geçirme sürecine ve bölgesel diyaloğa işaret etmesidir (Avrupa Komisyonu; 2011: 7) ve bu durum da Kuzey Afrika kaynaklı güç ve iltica hareketlerine ivedilikle cevap verme ihtiyaının doğrudan bir sonucu olarak görülebilir. Çünkü ge yönelik küresel yaklaşım oluşturma çabasını ifade eden bu belgede, ilgili süreçte önceliğin “Gç, Hareketlilik ve İstihdam Konularında AB-Afrika Stratejik Ortaklığı”na verilmesi gerektiği açıkça vurgulanmaktadır (Avrupa Komisyonu; 2011: 8). Yine benzer biçimde Avrupa Birliği’nde güç ve güvenlik bağlamına “Arap Baharı”nın etkisini yansıtan bir diğer önemli döküman olarak Avrupa Komisyonu’nun 2011 tarihli “Gç, Hareketlilik ve Güvenlik için Güney Akdeniz lkeleri ile Diyalog” adlı raporu gösterilebilir (COM (2011) 292).

Bahsedilen bu gelişmeler, AB ye ülkeleri üzerinde ulusal ve ulusüstü bazda birçok etki yaratmıştır ve her iki düzeyde de AB ülkelerini “insani yardım sağlama” ile “ortaya çıkacak

mali külfetten korunma” arasında ikilemde bırakmıştır. Bu kapsamda gerikabul anlaşmalarının işlerlik kazanmasını sağlamak karşılığında Kuzey Afrika’daki ülkelere yönlendirilen AB yardımlarının yükseltilmesinin en önemli nedenlerinin başında bu ülkeler üzerinden gelebilecek göçmen ve mülteci akımlarını engelleme isteği yer almaktadır. Üye ülkelerin bu korumacı ve güvenlik temelli yaklaşımı, Avrupa Komisyonu’nun İçişleri’nden Sorumlu Komiseri Cecilia Malmström’un da üye devletleri eleştirmesine yol açmış ve Malmström bir konuşmasında koruma sağlama konusunda hiçbir devletin ciddi girişimde bulunmadığı, Fransa ve İtalya’nın iç güvenlik kaygılarıyla davrandığı ve hatta Fransa’nın bu kapsamda İtalya’ya yönelik sınır kontrollerini daha da arttırdığını belirtmiştir (Fargues&Fandrich; 2012: 10). Artan sığınmacı başvuruları ve düzensiz göçlere ek olarak Arap Baharı’nın AB ülkeleri üzerinde iki ana etkisinin, AB’nin Kuzey Afrika’daki ülkeleri göç konusunda düzenlemeler yapmaya ikna edebilmek için bu ülkelere koşulluluk temelli mali yardımları arttırması ve güvenlik temelli korumacı politikalara yönelmesi sayılabilir. Korunmacı politikaların ulusal düzeydeki örneği olarak yukarıda da değinilen Fransa’nın sınır kontrollerini arttırması gösterilebilirken FRONTEX altında yer alan Hızlı Sınır Müdahalesi Takımları’nın (RABIT) bütçesine 30 milyon Euro’luk bir ekleme yapılması da AB düzeyinde bir örnek olarak gösterilebilir (Avrupa Komisyonu; 2012: 11).

Dolayısıyla yukarıdaki güncel örneklerde de vurgulandığı üzere Avrupa, göç konusunda sürekli olarak yeni deneyimlerle karşılaşabilmektedir. Ancak Castles ve Miller’a göre göç yeni bir fenomen değildir; fakat göçün siyasallaşması ve güvenlikleştirilmesi yeni bir deneyimdir (Castles ve Miller, 2008:405). Ulus devletler bazındaki bu gerçeğin ötesinde ulusüstü boyutta bakıldığında Huysmans’a göre güvenlik söylemleri ve teknolojileri göç politikalarının Avrupalılaşmasının içine işlemiştir (Huysmans, 2000: 756). Örneğin 1985 Schengen Anlaşması’nı uygulamaya koyan 1990 Konvansiyonu, göçle uluslararası suçlar ve terörizmi ilişkilendirmektedir. Buna rağmen Avrupa’da göçün güvenlikleştirilmesi sürecinin

sadece 11 Eylöl terörist saldırıları ve akabinde Avrupa'daki saldırılarla başladığını düşünmek bir yanlgı olabilir. Kuşkusuz 11 Eylöl saldırıları doğrudan göçü güvenlik eksenli bir konu olarak konumlandırın anlayışı yaygınlaştırmış; örneğın ABD'de Göç Servisi, milli güvenlik sisteminin bir parçası haline dönüşmüştür. 2004 Madrid saldırısı, 2005 Londra bombalamaları, 2004 yılında Hollandalı yönetmen Theo Van Gogh'un öldürölmesi, Kasım 2005'te Fransız banliyölerindeki isyanlar gibi bir dizi olay da etki eksenini Avrupa'ya genişletmiştir (Bali, 2008: 471). Ancak Castles ve Miller da göçün güvenlik bağlamlı olarak ele alınmasının nedenini 11 Eylöl öncesinde bir dizi farklı olayla da bağlantılı görmektedir (Castles ve Miller, 2008: 394). Castles ve Miller, Fransa'nın Cezayir'de hükümete askeri ve ekonomik destekte bulunmasını takiben silahlı İslami Grup eylemlerinin Fransız topraklarına yayılmasının, hatta 1995'te Paris ve benzeri yerlerde bombalamalarını bu sürecin halkası olan olaylar olarak görmektedir. Örneğın, bu olayları takiben Fransız hükümeti Kuzey Afrika'da sıkı kimlik kontrollerine başlamıştır. Dolayısıyla terör, göç ve güvenlik bağlamının kurgulanması, sadece 11 Eylöl ABD ve sonrasında Londra ve Madrid bombalamaları ile bir anda oluşmuş değildir. Hatta bu olaylar ilgili sürecin sadece birer halkası olarak görülebilir.

Bunlara ek olarak Avrupa'da göçün güvenlikleştirilmesi, Avrupa'nın aynı bir ulus devlet modeli gibi bir kimlik oluşturma çabası içerisinde değerlendirildiğinde ulus devletlerle uluslararası göçlerin egemenlik eksenli çatışmasının bir başka yansıması olarak görülebilir. Avrupa kimliğı oluşturulurken kendi ötekilerini de yaratmakta, dolayısıyla dışarıda kalanları, yani üçüncü ölke vatandaşları veya üye olmayanları da ayrı bir yerde konumlandırmaktadır. Bunun sonucu ise göçün bir tehdit olduğu yönünde, Avrupa'da ulus devlet düzeyindeki hegemonik söylemin aynı şekilde ulusüstü düzeye de yansımasıdır (Buonfino, 2004: 43).

Önemli bir diğeri nokta ise göçün Avrupa'da güvenlikleştirilmesinde önem atfedilen unsurların başında aktörlerin de geldiğidir. Bu bakış açısından değerlendirildiğinde sadece iç siyasi ve toplumsal yapılarda veya göç akımlarında değışen şartlara odaklanmak, göçün

güvenlik alanı içinde konumlandırılmasını açıklamaya yetmemektedir. Bu süreç, bunun dışında aktörlere de dayanan bir süreçtir. Bigo'ya göre bu tarz güvenlik temelli söylemin popülerleşmesinin ardındaki neden, tehditlerin artması değil, aktörlerin sahaya sürdükleri tehditlerin fazlaşmasıdır (Bigo, 2008: 63). Avrupa ülkelerinin yaşamakta olduğu sosyal ve ekonomik krizler, aktörlerin bu konuda ellerini açıkça güçlendirmektedir.

SONUÇ

Göç, güvenlikleştirme literatürünün öncüleri olan Buzan ve Waever'in çalışmalarında da örnek olarak verilen güvenlikleştirme konularındandır. Günümüz Avrupası'nda hem ulus devlet düzeyinde hem de AB düzeyinde önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir. Dolayısıyla göç konusunun Avrupalılaşması, ulusüstü düzenlemelerin oluşması ve bir güvenlik konusu olarak ele alınması Avrupa için yeni bir deneyim ve Avrupa göç tarihinde yeni bir dönem sayılabilir. Ancak önemli bir nokta bu dönemin bir anda değil bir sürecin sonucunda oluştuğu, Avrupa tarihinin iç dinamikleri ve kolonyal ilişkilerine uzanan bir arkaplanın bulunduğuudur.

Bu durumun çok katmanlı nedenleri mevcuttur. Huysmans, göçün Avrupa refah devletini toplumsal entegrasyon ve siyasi meşruiyet bağlamı bazı sorularla karşı karşıya bıraktığını belirtir ve göç politikaları Avrupalılaşırken AB politikaları çoğu zaman açıkça refah şovenizmi ve kültürel homojeniteyi sabitleyici unsurlar olarak desteklediğini iddia etmektedir (Huysmans, 2000: 753). Diğer yandan Avrupa'da göç konusunda ortak girişimlerin çıkış noktasına bakıldığında, ulusal bazda çözülmesi zorlaşan bir problem ulusüstü ortaklaşa girişimle çözüme mantığının da yoğun biçimde yer aldığı görülmektedir. Bu durum ise kaçınılmaz olarak güvenlik bağlamının ulusüstü göç politikalarının içerisine işleyişini de getirmektedir. Tüm bu perspektif içerisinde ek olarak oluşturulmaya çalışılan "güvenlik" boyutunun, Avrupa devletlerini göç alanında daha fazla işbirliğine özendirilecek bir ödül olarak kullanıldığı savı da öne sürülebilir. Ama her ne şekilde değerlendirilirse değerlendirilsin, bu

çok aktörlü güvenlikleştirme süreci Avrupa’da kamuoyu nezdinde karşılık bulmaya başlamıştır. Örneğin, Eurobarometer’in Kasım 2011 tarihli kamuoyu araştırmasına göre göç, Avrupa düzeyinde vatandaşların ilgilendiği beş ana konudan bir tanesini oluşturmaktadır ve “Avrupa’nın şu anda karşılaştığı en önemli sorun nedir?” sorusuna verilen yanıtların başında gelmektedir. Ekonomik durum, üye devletlerinin kamu finansmanları, işsizlik ve enflasyon konularını artık göç konusu takip etmektedir. Dolayısıyla göç Avrupa kamuoyunda güvenlikle bağlantılı veya bağlantısız, artık bir sorun olarak algılanmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği, geleneksel güvenlik yaklaşımları ile bağlantılı bir bölgesel bütünleşme olarak yola çıkmıştır (Balkır, 2010: 33). Ancak bütünleşmeye dahil olan politikaların kapsamının genişlemesi ve güvenlik anlayışındaki dönüşüm, Birliğin güvenlik anlayışını da yeniden şekillendirmiştir. Dolayısıyla, nihai olarak ulusüstü düzeyde görülen göçün güvenlikleştirilmesi, bu dönüşümün de sonuçlarından biri olarak görülebilir.

Bunların yanı sıra, göçün Avrupa’da bir güvenlik konusu haline dönüşümü bir anda gerçekteşmemiştir. Bir süreç içerisinde 11 Eylül sonrasında Avrupa’daki ardıl terör saldırıları, Avrupa’nın bütünleşme sürecinin kendi dinamikleri, Kuzey Afrika’daki “Arap baharı”nın yarattığı düzensiz ve yoğun göç akımları, Avrupa’nun yüzleştiği finansal ve iktisadi krizler ve tüm bu süreçlerle bağlantılı biçimde göç karşıtı partiler ve radikal sağ hareketlerin yükselişi gibi gerçelikler sürecin temel taşları olmuştur. Ancak gözden kaçırmaması gereken nokta, göç politikaları dönüşürken Avrupa’nın karşılaştığı göçlerin de bir dönüşüme uğradığıdır. Bu dönüşüme yönelik ulusal hükümetlerin ve Avrupa Birliği’nin uygun cevaplar ve mekanizmalar geliştirememesi, güvenlikleştirici aktörlerin elini güçlendirecek ve güvenlikleştirme sürecini besleyecektir. Ayrıca bunların ötesinde Avrupa’nın yaşadığı dönüşümler de göç politikaları ve algısını etkilemektedir. Refah devletinin dönüşümü ve neo-liberal politikalar gibi güncel gerçeliklere ek olarak ekonomik

krizler ve terör saldırıları gibi beklenmedik şoklar, göçün güvenlikleştirilmesi yolunda etkin faktörler olarak rol almaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, çalışmada da tartışılan görüşler ekseninde, Avrupa’da göçün güvenlikleştirme sürecinin göç tarihinde yeni bir dönem olarak sınıflandırılmasına neden olan unsurlar olarak (i) bütünleşme sürecinin ilerleyişi ile birlikte göçün Avrupa’da yönetişiminin değişmesi ve bu yönetişime ulusüstü boyutta fonksiyonel güvenlik birimlerinin eklenmesi (ii) Avrupa’nın kendini küresel bir güç olarak konumlandırma isteğine bağlı biçimde göçlere yönelik de küresel bir yaklaşım benimsemesi, bu politikanın yarattığı sorumluluklar ve bu sorumluluklar ekseninde AB’nin uluslararası nüfus hareketlerinden kendisini yalıtmasının mümkün olmayan hale gelmesi (örn. Komşuluk Politikası ve ilgili süreçler kapsamındaki ilişkileri) (iii) Avrupa Birliği’nin genişlemesiyle birlikte sadece üçüncü ülkelerden değil AB içi göçe neden olabilecek bölgeler arası farklılıkların artmış olması (iv) Avrupa’ya yönelik göçlerin kapsam ve boyutunun değişmesi; farklı coğrafyaların ve farklı göç türlerinin eklenmesi ve (v) Avrupa’nın ekonomik ve mali kriz, komşu ülkelerde siyasal ayaklanmalar gibi uluslararası göçlerde kapsam ve boyut değişikliklerine yol açan iç ve dış unsurlarla bu dönemde yoğun biçimde yüzleşmesi sayılabilir.

Son olarak Avrupa’da göçün güvenlikleştirilmesinin yeni bir dönem sayılabilmekle birlikte hâlihazırda inşası devam eden bir süreç olduğunun ve bu sürecin ilerleyişinin Avrupa’nın bütünleşme süreciyle, bu süreçte kendisini küresel sistemde konumlandırmasıyla ve küresel hedeflerinin dışında Birlik içerisinde yer alan bireylerin bireysel kaygı ve güvenliklerini de dikkate almasıyla derinden bağlarının olduğunun altı çizilmesi önemlidir. Nihai olarak, bütünleşme süreci devam ederken bireysel güvenlik ihtiyaçlarına odaklanmak ve cevap vermek ile çeşitli konuları güvenlik konusu şeklinde etiketlemek ya da güvenlik odaklı politikalar üretmek ile “insan” odaklı politikalar üretmek arasındaki ikileme yönelik Avrupa’daki ulusal ve ulusüstü düzeydeki aktörlerin karar, tercih ve politikalarının göçün

Avrupa’da konumlandırılmasında ve bu yeni dönemin őkillenmesinde etkili olabileceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

Avrupa Komisyonu (2011). The Global Approach to Migration and Mobility. COM(2011) 743 final.

Bali, S. (2008). Population Movements. *Security Studies as an Introduction by WILLIAMS, Paul*. Routledge, 460-480

Balkır, C. (2010). Trade and Global Economy: EU and Turkey” “Europeanisation and the Role of Economic Elites in Romania, Hungary and Turkey. *DEU, Graduate School of Social Sciences*. 12 (2): 7-16.

Balkır, C. (2010). *Uluslararası Ekonomik Bütünleşme Kuram, Politika ve Uygulama AB ve Dünya Örnekleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bigo, D. (2001). The Möbius Ribbon of Internal and External Securities. *Identities, Borders, Orders: Rethinking International Relations Theory*. Londra: University of Minnesota Press.

Bigo, D. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives* 27, 2002 Özel Sayısı: 63-69.

Bigo, D. (2006). Internal and External Aspects of Security. *European Security*. 15(4): 385-404.

Bigo, D. (2008). *Terror, Insecurity and Liberty: Illegal Practices of Liberal Regimes after 9/11*. Londra: Routledge.

Bigo, D., Carrero, S. ve Guild, E. (2008). What Future for the Area of Freedom, Security and Justice?. *CEPS Policy Brief*. 156.

Buonfino, A. (2004). “Politics, Discourse and Immigration as a security concern in the EU: a tale of two nations, Italy and Britain. *SA Annual Conference*, Londra: Lincoln.

Buzan, B. ve Hansen, L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Buzan, B., Ole W. ve Jaap W. (1997). *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.

Castles, Stephan ve M. J. Miller. (2008). *The Age of Migration: (Turkish translation): Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: Bilgi University Press.

Checkel, J. (1999). Norms, Institutions and National Identity in Contemporary Europe. *International Studies Quarterly*. 43(99): 83-114.

Checkel, J. (2001). Why Comply? Social Learning and European Identity Change. *International Organization* 55. Yaz: 553-581.

Duvell, F. ve Vollmer, B. (2011). European Security Challenges. *Background Paper for Improving US and EU Immigration Systems*. Centre on Migration, Policy and Society-University of Oxford, 2011.

Fargues, P. ve Fandrich, C. (2012). Migration after the Arab Spring. *MPC Research Report 2012/9*

Featherstone, K. ve Radaelli, C. (2003). *The Politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press.

Geddes, A. (2005). Immigration and the Welfare State”. *International Migration and Security: Opportunities and Challenges*. Londra: Routledge.

Geddes, A. (2008). Europe’s Border Relationships and International Migration Relations. *JCMS 2005*. 43(4): 787–806.

Guild, E. (2009). *Illiberal Liberal States: Immigration, Integration and the Citizenship in the EU*. Surrey: Ashgate.

Guild, E. ve Joanne, S. (2005). *International Migration and Security: Opportunities and Challenges*. Londra: Routledge.

Guild, E. ve Minderhoud, P. (2006). *Immigration and Criminal Law in European Union*. Amsterdam: Martinus Nijhoff Publishers.

Güney, A. ve Çelenk, A. (2010). Europeanization and the dilemma of decentralization: centre–local relations in Turkey. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*. 12(3): 241-257

Huysmans, J. (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*. 38(5): 751-777.

Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity: Fear, migration and asylum in the EU*. Londra: Routledge.

İçduygu, A. ve Keyman, F. (2000). Globalization, Security and Migration: The Case of Turkey. *Global Governance*. 6(2000): 383-393.

Kaya, A. (2009). *Islam, Migration and Integration: The Age of Securitization*. Londra: Palgrave Macmillan.

Mandacı, N. (2012). “Avrupa’daki Radikal Sağ Partiler ve Balkanlı Kuzenleri: Çanlar Türkiye İçin Çalıyor”. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 9(33): 41-71.

Messina, A. (2007). *The Logics and Politics of Post WWII Migration to Western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Munster, R. (2009). *Securitizing Immigration: The Politics of Risk in the EU*. Londra: Palgrave Macmillan.

Radaelli, C. (2003). The Europeanization of Public Policy. *The Politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press.

Schierup, C., Hansen, P. ve Castles, S. (2006). *Migration, Citizenship, And the European Welfare State: A European Dilemma*. Oxford: Oxford University Press.

Uçarer, E. (2001). Managing Asylum and European Integration: Expanding Spheres of Exclusion. *International Studies Perspectives*. 2001(2): 288–304.

Yıldız, A. (2008). Incorporating Migration to the European Neighborhood Policy under Demographic Challenges. *Journal of Yasar University*. 9 (3).

Zimmerman, K. (2005). *European Migration: What do we know?*. Oxford: Oxford University Press.